

Fra kvernet hage- og parkavfall til grøntanleggsjord i Indre Østfold

Seks-syv år etter at Tore D. Carlsen i Maskin & Utemiljø så smått begynte å ta imot og kompostere hage- og parkavfall fra Østfold-kommuner, synes han de nå har fått skikkelig tak på jordproduksjonen.

TEKST OG FOTO: OLE BILLING HANSEN

Jordproduksjon er arealkrevende og krever nøyaktig arbeid med gravemaskin eller hjullaster hver gang rankene skal vendes.

«VI TROR PÅ ØKT ETTERSPORSEL ETTER KOMPOSTBASERT GRØNTANLEGGSJORD I ÅRENE FRAMOVER.»

TORE D. CARLSEN OG LEIF ERLANDSEN I MASKIN & UTEMILJØ

Han forteller om noen år med prøving og feiling: - Det tar tid å bli virkelig god på jordproduksjon, ha kontroll på prosessen og sørge får å ha alle analyser på plass. Men nå produserer vi ulike kompostbaserte jordblandinger, og disse er blitt svært godt mottatt i markedet, sier Carlsen, som også bruker mye av kompostjorda i egen virksomhet.

Krever innsats og dedikasjon

Bedriftslederen påpeker at suksessen ikke bare skyldes hans egen innsats, for jordproduksjon er arbeidskrevende og avhengig av dedikerte folk. Han roser medarbeiderne og skryter av Leif Erlandsen, pensjonert anleggsgartnerlærer fra Kalnes, som ikke minst har hjulpet til med prøvetaking, kontroll og å få orden på all dokumentasjon. - Vi hadde nylig Mattilsynet på besøk. Inspektøren påviste to bittesmå avvik, og disse ble lukket umiddelbart, forteller Carlsen og Erlandsen. Kravene til dokumentasjon av kompostjord er de samme uavhengig av hvilket materiale komposten blir produsert fra. Derfor er det for eksempel krav om bakteriologisk analyse, selv om komposten blir produsert fra organisk hage- og parkavfall.

Kompostering

Anlegget ved Mysen tar imot kvernet hage- og parkavfall fra åtte kommuner i Østfold. I tillegg har firmaet et produksjonssted i Akershus for mottak fra nærliggende kommuner. - Vi holder komposten fra tre leverandører fra hverandre under prosessen, forteller jordprodusentene. - Så dersom en kunde i Halden absolutt vil ha kompost produsert fra Halden-avfall, får vedkommende det. De ulike «batchene» blir altså holdt fra hverandre i ranker fra de blir mottatt gjennom alle vendingene og fram til blanding og salg av jordproduktene.

Komposteringshastigheten er vær-avhengig. Det kverne avfallet må ha en viss fuktighet for at prosessen skal komme i gang. Carlsen og Erlandsen forteller at tørkesommeren i fjor ikke var optimal, ettersom det var vanskelig å holde fuktigheten i hage- og parkavfallet tilstrekkelig høy. Rankene skal underveis vendes syv til ti ganger, og med optimal omdanning tar det 10 til 14 måneder før komposten er ferdig til bruk. Da er det fortsatt en god del ukomposterte biter av greiner og røtter igjen, så komposten må siktes. Det frasiktede materialet blir fjernet eller kan komposteres videre. Til slutt blir det svært

Hver ranke er tydelig merket med opphavssted.

HAGEFORM as

- Forming og skjøtsel av hager og parker
- Spesialister på vegetasjon
- Trepleie

www.hageform.no • tlf 40 00 38 56

Kompostjorda blir transportert i bulk eller storekk, som hver tar én kubikkmeter.

lite avfall igjen av de opprinnelig mange lastebillassene med kvernedede plantedeler. Et avfall er blitt til et nyttig produkt for hageeiere og grøntanleggsbransjen.

Jordblandinger

Ferdig jord blir framstilt ved fysisk å blande komponentene kompost, sand og torv. De to innblandingsproduktene er også kortreiste, det vil si fra henholdsvis sandtak og torvmyr i nærområdet, men blandingsforholdet i jordproduktene varierer. Tore D. Carlsen forteller at de har valgt å navngi jordblandingen etter det prosentvise voluminnholdet av kompost. Kundene har raskt tatt dette til seg, så nå spør de etter henholdsvis 30-, 50- eller 60-jord. De to første inneholder i tillegg til komposten 30 prosent torv, men 60-jorda består utelukkende av 60 prosent kompost og 40 prosent sand. Plantejord 30 er primært tenkt brukt ved planting av trær, busker og stauder, men kan også brukes til plenlegging. Jordforbedring 50 og 60 er først og fremst beregnet på å blande inn i og forbedre jorda i grøntanlegget.

Markedsmuligheter

Maskin & Utemiljø bruker mye av jorda

selv, men stadig flere privatkunder og entreprenører stikker innom for å hente et tilhengerlass (eller en storekk) med jord. - Hittil har vi ikke brukt en krone på egen markedsføring av jorda, men det ligger informasjon om jordproduktene våre på hjemmesiden og på bedriftens facebook-side. Ellers har jeg inntrykk av at folk blir klar over kvalitetsjorda ved spredning av rykte gjennom jungeltelefonen, sier Carlsen. Også kommunale etater har vist interesse. Jordprodusentene forteller blant annet om leveranse av et stort parti jord til Sarpsborg kommune, som skal anlegge et bed med flere tusen stauder og trenger jord som er garantert fri for rotugras.

Kontrollert prosess

Under komposteringsprosessen blir det utviklet varme. For å holde kontroll på komposteringen er det derfor viktig å ta prøver og målinger underveis. Temperaturmålingene blir foretatt ved å stikke to meter lange metallstenger med temperaturløper inn i komposthaugene. Målingene blir selvsagt loggført for hver «batch». Temperaturen bør ligge mellom 55 og 65 °C i minst to uker for at levende

plantedeler skal bli drept og komposteringen skal komme godt i gang.

For høy temperatur kan føre til selvanntennning og ulmebrann, noe jordprodusentene ved Mysen har opplevde et par ganger. Slike branntilløp kan være vanskelige å slukke, og det blir mye arbeid med å vende på rankene for å komme til arnestedet. - Etter hvert som vi har vunnet erfaring, kan vi nå bedre tolke tilstanden inne i rankene ved å studere den varmedampen som stiger opp fra komposten, mener jordprodusentene.

Stort potensial

- Ut ifra miljøhensyn har torv fra norske myrområder etter hvert fått et dårlig rykte som jordforbedringsmiddel. Jeg tror ikke torv vil bli faset helt ut som dyrkingsmedium til profesjonelle planteprodusenter, men som dyrkingsjord eller til jordforbedring i privathagene, mener jeg det er unødvendig å bruke torv. Kompostjord uten rotugras har store fortrinn; den er resirkulering av ressurser, og mikroliv følger med på lasset. Dermed vi får redusert bruken av torv i privathagebruket og tar i bruk

Komposten blir blandet med sand og eventuelt torv for å bli salgbar kompostjord. De ulike produktene får noe ulik farge og konsistens avhengig av blandingsforholdet.

kompostbasert jord i grøntanleggene, er det betydelige skritt i miljøvennlig retning, sier Tore D. Carlsen.

Han forteller at et lokalt gartneri nå også vil prøve kompostbasert jord til dyrking av planter i pottes, som et alternativ til torv. Spørsmålet er om kompostjorda pakker seg for mye og gir for lite luft til god rotutvikling med de vanningsrutinene gartneriene vanligvis bruker. Carlsen har også ideer om innblanding av andre materialer i framtidige jordblandinger. Ett eksempel er biokull, som har vist seg svært gunstig i svenske grøntanlegg.

- Vi tror på økt etterspørsel etter kompostbasert grøntanleggsjord i årene framover. Det kan bli konkurranse om hage- og parkavfallet som råstoff til kompostering, men vi deltar gjerne i den konkurransen, sier de entusiastiske jordprodusentene i indre Østfold. ■

SAFEPLAY

Din totalleverandør av nærmiljøanlegg

Terje Hausken
terje@safeplay.no / 911 64 969

Se mer på safeplay.no